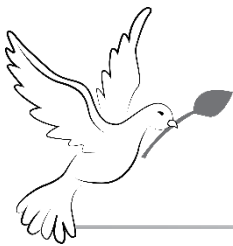

พุทธทาสภิกขุ: ปณิธานข้อที่ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา
เพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย*

Buddhadasabikkhu: The 2nd determination for mutual understanding
between religions to support peace to Thai society

¹นคร จันทราราช, พระมหาคำพันธ์ ปากโร, สิปปมงคล ป้องภา,
พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริwatthano, พระสุภาพร เตชธโร และปฐมสิทธิ์ แสงวงศ์

¹Nakhon Jantharat, Phramaha Kampan Phapakaro, Sipmongkol Phongpa,
Phrakru Dhammathornsiriwat Siriwatthano, Phra Supapon tachadharo
and Patomsit Sawaengwongsa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: Nakhonsingh@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่อง “พุทธทาสภิกขุ : ปณิธานข้อที่ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย” ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดย แยกประเภท เรียบเรียง สรุปสาระสำคัญ และวิเคราะห์เนื้อหา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา 2) จุดร่วมทางศาสนา : เป้าหมายการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และ 3) หลักพุทธธรรมสำหรับการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย

ปณิธานข้อที่ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาตามมุมมองของพุทธทาสภิกขุพบว่า การทำความเข้าใจระหว่างศาสนามีปัญหาและอุปสรรค 2 อย่าง คือ 1) อคติและอุปาทาน และ 2) 3 ก. กิณ กาม และ เกียรติ ทั้ง 2 อย่างเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาโดยตรง ในส่วนของจุดร่วมทางศาสนาอันเป้าหมายการทำความเข้าใจระหว่างศาสนามีเป้าหมาย 2 อย่างคือ 1) การทลายความเห็นแก่ตัว และ 2) การสร้างสันติสุขระดับบุคคลและระดับสังคม และในส่วนของหลักพุทธธรรมในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนามี 2 อย่างคือ 1) หลักสัมมาทิฐิคือการสร้างจิตสำนึกใหม่ทางศาสนา 2) หลักเมตตาธรรม หลักพุทธธรรมดังกล่าวทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างศาสนาและสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาในสังคมไทยได้

คำสำคัญ: พุทธทาสภิกขุ; ปณิธานข้อที่ 2; การอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนา

Abstract

The purpose of this article is to study "Buddhadasa Phikkhu: the second determination that is understanding between religions to promote peace in Thai society. The study uses methods of studying and researching from related documents by classifying, compiling, summarizing the important information and analyze content by dividing the content into 3 parts which are 1) problems and obstacles for understanding between religions, 2) religious points: the goal of inter-religious understanding, and 3) principles of Buddhism for interreligious understanding in order to promote peace in Thai society.

The second determination is to make understanding inter-religion according to Buddhadasa Bhikkhu's perspective, it is found that inter-religious understanding has two problems and obstacles, namely 1) bias, and attachment 2) eating, sensual desire, praise and obstacles to understanding between religions directly. As for the common points of religious goals, there are two goals for understanding between religions: 1) breaking selfishness and 2) creating peace on a personal and social level. And with respect to the Buddhist doctrine of understanding between religions, there are 2 ways: 1) Right understanding: creating new religious consciousness 2) Compassionate principles: Buddhist doctrine creates inter-religious understanding and creates peace in co-existence between religions in Thai society.

Keywords: Buddhadasa bikkhu; The 2nd determination; Being unity in diferent religion

บทนำ

สำหรับความเป็นมาของศาสนาตลอดจนพัฒนาการของศาสนาอย่างมากที่มนุษย์อาจจะทำได้ในขณะนี้คงเป็นแค่เพียงการ“ทำนาย”หรือ“การคาดคะเน”(Speculation) เท่านั้นโดยไม่มีทางทราบอย่างแน่นอนเลยว่าศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร (Samukkarn, 1996) แต่ในความเป็นจริงพบว่าตลอดประวัติศาสตร์ของวงการแห่งศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดๆ จะถูกอธิบายว่าศาสนาเป็นผลผลิตที่สะท้อนออกมาจากอำนาจที่มองไม่เห็นนั้นคือ “พระเจ้า”และสติปัญญาของ“มนุษย์”และสังคมต่างให้การยอมรับอย่างสอดคล้องกันว่าศาสนาเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นสังคมมนุษย์โดยเกิดขึ้นและดำเนินมาควบคู่กับสังคมมนุษย์มาอย่างยาวนาน ศาสนามีบทบาทต่อสังคมของมนุษย์โดยมีอิทธิพลไม่เฉพาะแต่เพียงความคิดและความเชื่อแต่ส่งผลต่อการกำเนิดรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม อิทธิพลของคำสอนทางศาสนายังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตและสังคมไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมากมาย บทบาทของศาสนาได้“จุดดิ่ง”สังคมที่กำลังอยู่ใน“สภาพมืดบอด”และ“จมดิ่ง”ลงสู่ความหายนะนั้นกลับกลายเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความสุขและมีความสุขและมีความเป็นสันติในทางสังคม และทำให้สมาชิกในสังคมต่างดำรงชีวิตอยู่ด้วยหลักคุณธรรมและจริยธรรมในทางด้านศาสนา

แต่อีกด้านหนึ่งของการนับถือศาสนาของศาสนิกในแต่ละศาสนากลับพบว่าศาสนิกในแต่ละศาสนาต่างมีความรู้สึกยึดมั่นและถือมั่นใน“ศาสนา”ของตนกลายเป็นการสร้าง“กำแพง”แห่งศาสนาทำให้มีความรู้สึกศาสนาแห่งตน“ดีกว่า”ศาสนาอื่นๆ เป็นการ“ยกตนข่มท่าน” ส่งผลทำให้มีการกดขี่ สร้างความขัดแย้ง (Conflict) และความรุนแรง (Violence) สร้างความเป็นศัตรูแก่กันและกันจนเกิดเป็นปัญหาสังคมและสังคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Jandang, 2018) สาเหตุของความขัดแย้งและความแตกแยกทางศาสนาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ศาสนิกในแต่ละศาสนาไม่มีความเข้าใจในศาสนาแห่งตนอย่างถูกต้องตามหลักของสัมมาทิฐิ การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาด้วย “พลัง”หรืออำนาจแห่งสัมมาทิฐิเป็น“หน้าที่”และ “ภารกิจ”สำคัญอย่างยิ่งยวดที่ศาสนิกในแต่ละศาสนาควรให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจในหลักคำสอนอย่างถูกต้องให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักคำสอนในศาสนานั้นๆ (Buddhadasa, 2006) เพราะการเข้าใจหลักคำสอนในศาสนาแห่งตนดีแล้วย่อมนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักคำสอนด้วย พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทพลโย) เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงของสังคมไทยและคือนักปฏิรูปพุทธศาสนาร่วมสมัยที่สำคัญที่สุดท่านหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยที่ได้“มองเห็น”วิกฤติด้านศาสนาต่างๆที่เกิดจาก“การขาด”การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาอย่างถูกต้อง โดยพุทธทาสภิกขุให้ “ความสำคัญ”กับการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาอย่างถูกต้องและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาสมดังข้อความอันเป็นปณิธานข้อที่ 2 คือ การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาตามที่พุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า

“การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาก็เพื่อแก้ปัญหาคือการกระทบกระทั่งกันระหว่างศาสนาซึ่งผลมาถึงบุคคลแต่ละคน เดียวก็มีปัญหาเกี่ยวเนื่องกับศาสนาต่างกันทางการเมืองบ้าง ทางภายในหรือส่วนบุคคลบ้าง ก็มีอยู่แล้วก็เป็นปัญหาใหญ่โตเหมือนกัน ที่เป็นปัญหาทางการเมืองเกิดจากพลเมืองถือศาสนาต่างกันวิวาทกันอะไรทำนองนี้ เราอาจจะขจัดปัดเป่าปัญหา ประเภทนี้โดยเฉพาะออกไปได้โดยการเข้าใจระหว่างศาสนา (Buddhadasa, 2006)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ความรู้และความเข้าใจที่เกิดจากการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาถือว่าเป็น“เสียงเพรียก”ด้านศาสนาที่มีความจำเป็นที่ศาสนิกในแต่ละศาสนาควร“ตระหนัก”และ“สำเหนียก” โดยให้ความสนใจในการทำความเข้าใจในหลักศาสนาให้เกิดความกระจ่างอย่างถ่องแท้ เพราะการทำความเข้าใจระหว่างศาสนานั้นสามารถ“ทลายกรอบ”ที่เกิดจากการนับถือศาสนาที่เกิดจากอำนาจ“อุปาทาน”และยังทำให้ศาสนิกรู้จักความจริงของชีวิต (Meaning of Life) ระหว่างเรากับเพื่อนต่างศาสนาต่างมีความรู้สึกที่สอดคล้องกันว่า“โลกทั้งผองพี่น้องกัน”หมายความว่าทุกคนบนโลกใบนี้ต่างมี“ชะตากรรมกัน”กล่าวคือทุกคนต่างเป็นเพื่อนร่วมเกิด ร่วมแก่ ร่วมเจ็บและร่วมตายในที่สุด (Buddhadasa, 1970) อันจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญาอันเป็นการเต็มเต็มและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Being) ด้วยกัน ทำให้มีความเพียบพร้อมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายและมีความสุขตลอดถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในทางสังคมต่อไป

บทความนี้ศึกษาเรื่อง “พุทธทาสภิกขุ : ปณิธานข้อที่ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย”โดยมีเนื้อหา 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1) ปัญหาและอุปสรรคการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

2) จดร่วมทางศาสนา : เป้าหมายการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และ 3) หลักพุทธธรรมสำหรับการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย โดยในส่วน ส่วนที่ 1) เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาว่าอะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ส่วนที่ 2) เป็นการศึกษาจุดร่วมทางศาสนาคือเป้าหมายการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาโดยแต่ละศาสนามีเป้าหมายสำคัญในการทำความเข้าใจศาสนาอย่างไร และส่วนที่ 3) เป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทยว่าหลักพุทธธรรมสามารถนำไปสร้างสันติสุขทางสังคมในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาได้อย่างไร ทั้งหมดเป็นประเด็นเกี่ยวกับปณิธานข้อที่ 2 ของพุทธทาสภิกขุที่ยังต้องศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนาอันเป็นหน้าที่และภารกิจของศาสนิกในแต่ละศาสนา ควร“เหลียวหลัง”และ “มองไปข้างหน้า”ด้วยการทำความเข้าใจหลักคำสอนในศาสนาของตนเองเป็นอย่างดีแล้วควรทำความเข้าใจหลักคำสอนในศาสนาอื่นๆที่ปราศจากอุปาทานทางด้านศาสนาอันจะเป็นมรรควิธีในการสร้างเสริมหลักสันติสุขทางทางสังคมในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาตามมุมมองของพุทธทาสภิกขุนี้เกิดจากการที่ศาสนิกมีความลำเอียงและมีความยึดมั่นถือมั่นตลอดจนการที่ศาสนิกมีความนิยมชมชอบในเรื่องของวัตถุนิยมโดยมีเรื่องกิน กาม และเกียรติ ทั้งหมดกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในวงการศาสนา จนทำให้ศาสนิกไม่สามารถเข้าถึงหัวใจของศาสนานั้นล้วนเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

1. อคติและอุปาทาน: กำแพงการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

ปัญหาและอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาในเบื้องต้นเป็นเรื่องของ“อคติ” (Prejudice) และ“อุปาทาน” (Attachment) โดยอคติตามความเห็นของพุทธทาสภิกขุคือการที่ศาสนิกในแต่ละศาสนามีความลำเอียงต่อศาสนาอื่นๆ ส่วนการมีอุปาทานทางศาสนาคือการที่ศาสนิกมีความยึดมั่นและถือมั่นในศาสนาของตนเองเท่านั้นว่าถูกต้องและดีที่สุด ทำให้เกิดความยึดมั่นและถือมั่นในศาสนาตนเองโดยอย่าง“สุดโต่ง”โดยไม่มี ความเข้าใจอย่างถูกต้องและอย่างถ่องแท้ (Buddhadasa, 2005) การที่ศาสนิกนับถือศาสนาด้วยอคติอย่างจิ้งนั้นสิ่งที่ตามมาอย่างเลี่ยงหลีกได้คือการ“ล้อมคอก”เป็นการสร้างกำแพงทางด้านศาสนาให้กับตัวเอง ด้วยการไม่ยอมรับศาสนาอื่นๆ การแสดงท่าทีในลักษณะดังกล่าวแม้จะเป็นการรักษา“ความเป็นเอกภาพ”ของศาสนาของตนที่สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงและดำรงสถานะอยู่ได้ แต่ในทางตรงกันข้ามพบว่าการมีอคติและอุปาทานในลักษณะเช่นนี้มีผลเสียที่จะเกิดขึ้น ส่งผลต่อเนื่องไปสู่การมองและการประเมิน“ความคิด”และ“ความเชื่อ”ของตัวเองเท่านั้น“ถูกต้อง”ส่วนความเชื่อของคนอื่นๆ“ไร้สาระ”หรือ“ไม่มีคุณค่า” พุทธทาสภิกขุได้สะท้อนให้เห็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาสำคัญคือความยึดมั่นถือมั่นที่เกิดมาจากอุปาทานทางด้านศาสนาส่งผลทำให้ศาสนิกมีความโน้มเอียงทางด้านศาสนาจนเกิดการแบ่งแยก ชิดเส้น ตลอดจนการสร้างกำแพงทางศาสนาตามมา สมดังข้อความที่พุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่า

“มนุษย์อยู่ร่วมกันโลกเดียวกัน จะมองปัญหาของตนต่างกันตามมิจฉาทิฎฐิ ตามสัมมาทิฎฐิ ที่จะได้รับเข้ามา ทั้งที่มันอยู่ในโลกเดียวกัน มันยังมองเห็นต่างกัน จึงเข้าไปรับเอามายึดมั่น ถือนั่นในลัทธิคำสอนนั้นๆตามความพอใจของตน จึงเกิดได้หลายลัทธิหลายศาสนาแล้วก็ ทะเลาะกันด้วยเรื่องความมีศาสนาหลายศาสนา” (Buddhadasa, 2006)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาอันดับแรกคือความเห็นทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ของมนุษย์ ตามด้วยความยึดมั่นถือนั่นในศาสนา สำหรับพุทธศาสนิกชน มองว่าโดยเนื้อแท้ของศาสนาคือการทะลายนเห็นแก่ตัว ทะลายความยึดมั่นถือนั่นในศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตามหลักศาสนามีวัตถุประสงค์ที่ “ชัดเจน” และมีความ “แจ่มชัด” ในหลักการปฏิบัติตามหลักของ ศาสนาคือ “การไม่มีความยึดมั่นและถือนั่น” อย่างที่เรียกกันว่า “อุปาทาน” (Preconceived) เพราะบุคคลผู้นับ ถือศาสนาต่างกันจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขคือความไม่ยึดมั่นในศาสนาของตนเองมากเกินไปจนเกิด อคติกับศาสนาอื่นๆ ไม่ควรถือศาสนาของตนเป็นศาสนาที่ดีที่สุด ในขณะที่เดียวกันควรเปิดใจและยอมรับศาสนา อื่นๆ ไม่ควรดูหมิ่นศาสนาอื่นว่าด้อยกว่าศาสนาของตนหรือพยายามชักชวนผู้อื่นให้เปลี่ยนศาสนา เพราะอาจทำ ให้เกิดความขัดแย้งและความบาดหมางระหว่างกัน ผู้ที่เข้าถึงหลักธรรมในศาสนาของตนอย่างแท้จริง ย่อมไม่ เห็นแก่ตัวและพร้อมที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ศาสนิกจึงควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องว่าประโยชน์ของ คำสอนทางศาสนามีทั้งประโยชน์โดยตรงและประโยชน์โดยอ้อม ประโยชน์โดยตรงคือความหลุดพ้นทางศาสนา ส่วนประโยชน์โดยอ้อมคือการปลูกฝังคุณธรรมทางสังคมทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยสันติ

2. 3 ก. คือ กิณ กาม เกียรติ: เสน่ห์ที่ชวนให้หลงใหลในความเป็นวัตถุนิยม

สำหรับแนวคิดเรื่อง 3 ก. คือ กิณ กาม และเกียรติตามมุมมองของพุทธศาสนิกชนถือว่าเป็นปัญหา และอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบัน ศาสนิก ในแต่ละศาสนาอยู่ภายใต้ความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ต่างมีค่านิยมในวัตถุนิยมมากขึ้น การดำเนินชีวิต ของมนุษย์ถูกขับเคลื่อนด้วยวัตถุส่งผลทำให้มนุษย์ต้องมนต์ขลังของ “วัตถุนิยม” โดยมีความนิยมชมชอบในเรื่อง ของกิณ กาม และเกียรติ ยังส่งผลต่อวิถีคิดและการดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพ “โล่” และ “คว่ำหา” วัตถุเพียงเพื่อ บำเรอปรนเปรอตนด้วยความสุข การดำเนินชีวิตโดยรวมจึงอยู่ในลักษณะสับสนและวุ่นวาย (Phra Dhammapitaka (P.A.Payutto), 1998) นำไปสู่การตกเป็นทาสของ 3 ก. คือ กิณ กาม เกียรติ ที่ส่งผล กลายเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาตามลำดับดังนี้ (Buddhadasa, 2006)

1. กิณ ได้แก่ การกินหรือการบริโภคปัจจัย 4 ตามมุมมองของพุทธศาสนิกชนคือการกินหรือการบริโภค ปัจจัย 4 ที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ด้วยการรู้จัก “ประมาณการกิน” ได้อย่างถูกต้องโดยสมควรทั้ง “ปริมาณ” และ “คุณภาพ” โดยไม่ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาที่ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทำความดีต่อไป แต่การกินหรือการบริโภคในปัจจุบันกลับ กลายเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจศาสนา โดยผู้คนในปัจจุบันมีพฤติกรรมการกินหรือการ บริโภคปัจจัย 4 เพียงตอบสนองกิเลสตัณหาของตนเองไม่มีความพอประมาณ ขาดความพอดี และไม่มีความ พอเพียงในการกิน การกินแบบฟุ่มเฟือยเป็นการส่งเสริมกิเลสตัณหาทำให้เกิดปัญหาการดำรงชีวิตและปัญหา

สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาทำให้ขาดการรู้จัก “ประมาณการกิน” ได้อย่างถูกต้อง ทั้ง “ปริมาณ” และ “คุณภาพ” ของชีวิตตามหลักของศาสนา

2. กาม หมายถึง ความหลงระเห็จเพเลิดเพลินและการติดใจอยู่ในรูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto) , 2012) โดยทั่วไปสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความน่าชื่นชม ความสบายใจและความสุขสำหรับผู้เสพกาม โดยพุทธทาสภิกขุมองเรื่องการเสพกามของมนุษย์ว่า หากการเสพกามของมนุษย์อยู่ใน “กรอบ” และ “ขอบเขต” ได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมก็ย่อมทำให้สังคมเป็นสุขได้ การเสพกามในลักษณะเช่นนี้อยู่ภายใต้กรอบหรือขอบเขตของศีลธรรมทางศาสนา แต่ในปัจจุบันการเสพกามของมนุษย์กลับกลายเป็น “นอกกรอบ” ของศาสนาโดยมนุษย์มุ่งแต่จะเสพรสที่เกิดจากกามเรียกว่า “กามารมณ์” ที่มากระหน่ำ หู จมูก ลิ้น และการสัมผัสทางกายเพียงแค่อบสนองกิเลสตัณหาทำให้ตกเป็นทาสของกามารมณ์ โดยกระทั่งที่สุดแม้แต่เรื่องการสืบพันธุ์ของมนุษย์ มนุษย์ไม่เสพกามโดยบริสุทธิ์ก็กล่าวคือเพียงแค่ไม่ให้เผ่าพันธุ์ของมนุษย์สูญพันธุ์อีกต่อไป มนุษย์กลับเสพกามด้วยอำนาจของกิเลสตัณหาที่มีความต้องการเหยื่อล่อที่ธรรมชาติปะหน้าไว้ล่อลวงให้เป็นคำจ้างคือ “ความรู้สึกทางเพศ” ทำให้เกิดการนอกใจคู่ครองไม่มีความซื่อสัตย์ต่อชีวิตสมรสส่งผลทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดจากเรื่องของการเสพกามตามมา การเสพกามในลักษณะเช่นนี้เป็นเสพกามที่อยู่นอกกรอบและขอบเขตของระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

3. เกียรติ คือ ชื่อเสียงและความยกย่องนับถือความมีหน้ามีตา สำหรับเกียรติตามมุมมองของพุทธทาสภิกขุโดยพุทธทาสภิกขุมองว่าการมีชื่อเสียงและความยกย่องนับถือความมีหน้ามีตาหรือการมีเกียรติที่ถูกต้องนั้นคือการมีเกียรติในทางที่ดีแล้วประกอบการทำงานและคุณงามความดีให้ถูกต้องตามสมควร ไม่ยึดมั่นถือมั่นในเกียรติ จนเกิดความมัวเมาหลงใหลเกียรติที่ตนได้รับจริงจนเกินไป ตนเองก็ย่อมได้รับความสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่จะกระทำความดีต่อไป หากมีความหลงใหลในเกียรติ มีความยึดมั่นถือมั่นในเกียรติแล้วไม่สามารถประกอบหน้าที่และการทำงานอย่างสุจริตธรรมได้ตลอดจนไม่สามารถสร้างคุณงามความดีให้ถูกต้องตามสมควรได้ การมีเกียรติในลักษณะเช่นนี้เป็นการมีเกียรติไม่ถูกต้องแต่เป็นการมีเกียรติและใช้เกียรติหรืออำนาจตอบสนองกิเลสตัณหาตนเองเพียงประการเดียวกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจศาสนาได้

จากหลักการ 3 ก.ข้างต้น พุทธทาสภิกขุมองว่าในสมัยปัจจุบัน กิเลส กาม และเกียรติ กลายเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ติดอยู่ใน “กำตักความคิด” โดยทำให้เกิดความลุ่มหลงและหลงใหลในเสน่ห์ของวัตถุนิยมที่มี “เสน่ห์” แผงมาในรูปลักษณะของ “กามคุณ” โดยมี รูป เสียง กลิ่น รส และการสัมผัส (Buddhadasa, 2005) ที่เฝ้าชวนชวนให้มนุษย์สนองตอบต่อความต้องการที่ไร้ขีดจำกัด ทำให้ศาสนิกฆาตคติและสัมปชัญญะ ปราศจากความสันโดษ (Contentment) ทำให้ไม่มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีและตนได้ และปราศจากหลักมัชฌิมาปฏิปทา (The Middle Way) คือ หลักของทางสายกลางทำให้ไม่มีความพอเพียงและความประมาณอันเป็นหลักคำสอนสำคัญที่ช่วย “ส่ำทับ” และ “ย่ำเตือน” ในการเสพและการครอบครองวัตถุสิ่งเสพต่างๆ การที่ศาสนิกตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาเหล่านั้นทำให้กิเลสตัณหาสามารถ “กระตุ้น”

ให้ศาสนิกเกิด“ความรู้สึกพร่อง”โดยรู้สึกว่าคุณไม่มีส่วนพอใจใน “สิ่งเสพติด”ที่ตนมีและตนเป็น (Promta, 2003) เกิดความต้องการอยากจะทำอะไรบางอย่างในสิ่งเสพติดใหม่ๆ ในที่สุดจึงทำให้มนุษย์มองข้ามของการพัฒนาจิตใจซึ่งเป็นเรื่องสำคัญกว่าวัตถุ มองข้ามและดูหมิ่นเรื่องการพัฒนาจิตใจไปในที่สุด การที่ศาสนิกตกเป็นทาสของวัตถุนิยมโดยมี 3 ก. คือ กิน กาม และเกียรติอย่างสุดโต่งตามมุมมองของพุทธศาสนิกชนล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำสมาธิระหว่างศาสนาทำให้เกิดปัญหาหรือวิกฤติทางด้านศาสนา เช่น ความขัดแย้งทางศาสนา สงครามระหว่างศาสนา การแบ่งแยกระหว่างเพื่อนต่างศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็น“ความตกต่ำ”ทางด้านศีลธรรมที่ทำให้การอยู่ร่วมกันในทางสังคมอย่างไม่มีสันติสุข (Vetsuvan, 2006) สำหรับกิน กาม และเกียรติ พุทธศาสนิกชนมองว่าหากมนุษย์ปฏิบัติต่อกิน กาม และเกียรติตามหลักศาสนาอย่างถูกต้องแล้วมนุษย์ไม่ต้องติดเบ็ดของเรื่องกิน เรื่องกาม และเรื่องเกียรติ แต่กลับเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในการที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างงดงามด้วยการ “มีชีวิตอยู่เพราะกิน สุขเพราะกาม งามเพราะเกียรติ” ทั้งนี้ต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้ให้พอเหมาะพอสมอย่างนี้แล้วถือว่าการดำรงชีวิตอยู่เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ได้เหมือนกัน

จุดร่วมทางศาสนา : เป้าหมายการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

ศาสนาแต่ละศาสนาต่างมีเรื่องเล่าคือภูมิหลังประวัติความเป็นมาและหลักคำสอนที่มีความเป็น “เอกลักษณ์” และมี “อัตลักษณ์” ที่แตกต่างกัน แม้จะมีความหลากหลายทางด้านศาสนาแต่พอสรุปได้ตามลักษณะของความเชื่อและการนับถือของศาสนิกมีศาสนาอยู่ 2 ประเภท คือ “เทวนิยม” และ “อเทวนิยม” (Dokbue, 2006) ศาสนาทั้ง 2 ต่างมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงอย่างเรียกกันว่า “จุดต่าง” ทางด้านศาสนาจัดว่าเป็น “เปลือกนอก” ของศาสนา สำหรับความหลากหลายทางด้านศาสนาพุทธศาสนิกชนมองว่าในแต่ละศาสนายังมีความเป็น “เอกภาพ” ทางด้านศาสนาซึ่งเรียกว่า “จุดร่วม” ทางด้านศาสนา สำหรับจุดร่วมระหว่างศาสนาพุทธศาสนิกชนเรียกสิ่งนี้ว่า “ธรรมชาติ” หรือ “แก่น” ของแต่ละศาสนาที่มีร่วมกันหรือเหมือนกันมี 2 อย่างคือ (Buddhadasa, 2006)

จุดร่วมที่ 1 : ศาสนากับการทลายความเห็นแก่ตัว

ในสังคมที่มีศาสนาอย่างหลากหลายและประกอบด้วยศาสนิกต่างศาสนาเป็นจำนวนมากหากมองอีกด้านนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ดีเพราะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์ใน “การเลือก” และ “ตัดสินใจ” สามารถยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยตนเองและเป็นการ “เปิดโอกาส” ให้บุคคลต่างๆ ได้แสดง ความเชื่อ ความคิดเห็น และกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้มากขึ้นทำให้มีการพัฒนาทาง ศิลปะ วัฒนธรรมและการศึกษาร่วมกัน โดยสังคมที่มีสมาชิกที่นับถือศาสนาต่างกันไม่จำเป็นต้องประสบปัญหา ด้าน “ความขัดแย้ง” ระหว่างศาสนิกเสมอไป สังคมที่มีบุคคลต่างศาสนากันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขได้ หากรู้จักปรับตัวให้เข้ากันสิ่งแวดล้อม เข้าใจศาสนาของตนเองอย่างถูกต้องและรู้จักประยุกต์หลักธรรมใน ศาสนาของตนให้เป็นประโยชน์ ในทางปฏิบัติศาสนาทุกศาสนาสอนให้ศาสนิกทุกคนเป็นคนดี เป็นการสอนให้ศาสนิกลดและละความเห็นแก่ตัวดังข้อความที่พุทธศาสนิกชนกล่าวไว้ว่า

“ศาสนาทุกศาสนามีจุดหมายเหมือนกันหมดคือ การทะลายความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวกูของกู มันต้องมีการปฏิบัติที่ทำลายตัวกูของกูอยู่เสมอก็จะมีศาสนาอยู่เรียกว่ามีศาสนาอยู่ เพราะมีการปฏิบัติทำลายตัวกูของกูเสมอ” (Buddhadasa, 1970)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า เป้าหมายและหน้าที่ที่สำคัญของศาสนาคือการทะลายความเห็นแก่ตัว เมื่อมนุษย์ไม่สนใจหลักศาสนาด้วยการละทิ้งศาสนาจะมีความเห็นแก่ตัวเป็นทวิคูณส่งผลทำให้มนุษย์เกิดการยึดมั่นมักฝักและแน่นหนาเนื่องจากศาสนา ชวนให้เกิดอคติและการเหยียดหยามระหว่าง การที่ปัจเจกบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มพยายามสร้าง “กรอบ” หรือ “กำแพง” ของตัวเองอยู่ในฐานที่มั่น ไม่มี “การเปิดใจรับ” ศาสนาอื่นๆ ส่งผลต่อเนื่องไปสู่การมองว่า “ความคิด” และ “ความเชื่อ” ของตัวเองเท่านั้น “ถูกต้อง” ส่วนแนวคิด หรือความเชื่อของคนอื่นๆ “ไร้สาระ” หรือ “ไม่มีคุณค่า” ดังนั้น สำหรับพุทธศาสนิกชนมองว่าศาสนาที่ดีควรเป็นศาสนาที่ทะลายความเห็นแก่ตัว โดยที่ศาสนาสามารถลดความรู้สึกเป็นปฏิกิริยาต่อกันที่มักเกิดขึ้นจากท่าทีมองความแตกต่างกัน เพื่อให้ศาสนิกชนศาสนาต่างๆ ได้เรียนรู้หลักปฏิบัติของแต่ละศาสนา เข้าใจหลักธรรมทางศาสนา ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนาอันเป็นการลดปัญหาหรือป้องกันความขัดแย้งและความรุนแรงทางศาสนามีการเห็นใจและเข้าใจเพื่อนต่างศาสนามากขึ้น (Phra Dussadee Methangkuro, 1998).

จุดรวมที่ 2 : ศาสนาส่งเสริมการสร้างสันติสุขและสันติภาพ

1. สร้างสันติสุขและสันติภาพระดับบุคคล

การที่ศาสนิกในแต่ละศาสนามีความรู้และความเข้าใจในศาสนาที่ตนนับถืออย่างถูกต้องเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาอย่างถูกต้อง การสร้างสันติสุขและสันติภาพในระดับปัจเจกบุคคลจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศาสนิกจะต้องฝึกฝนและพัฒนาตนตามหลักศาสนา เมื่อตนเองได้รับการฝึกฝนดีแล้ว ชีวิตที่ไม่ถูกรบกวนด้วยกิเลสตัณหา มีสติและปัญญาเป็นเครื่องรักษาจิต การอยู่อย่างมีสติ อยู่อย่างเรียบง่าย ไปจนถึงเป้าหมายสุดท้ายคือการมีชีวิตที่สงบเย็นและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยปัจเจกบุคคลจะต้องเริ่มต้นด้วยการรู้จักควบคุมตนเองที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพราะการเบียดเบียนผู้อื่นก็คือ การเบียดเบียนตนเอง ทำให้ทั้งตนเองและผู้อื่นอยู่ในสภาวะสูญเสียสันติสุขและสันติภาพไป การจะทำได้เช่นนี้จะต้องมีความเข้าใจความรู้สึกพื้นฐานของมนุษย์โดยทั่วไปว่า “เรารักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด ผู้อื่นก็เช่นกัน” การฝึกจิตของเราให้รู้จักสงบเย็นเข้าใจว่ามนุษย์มีธาตุแห่งความดีที่ปรารถนาสุขและเกลียดความทุกข์เพราะศาสนานั้นมีระบบคำสอนให้ควบคุมสัณยชาตญาณและพัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายศาสนาได้ สมดังข้อความที่พุทธศาสนิกชนได้กล่าวไว้ว่า “ทุกศาสนานั้นมุ่งหมายที่จะควบคุมสัณยชาตญาณแห่งความมีตัวตน ระบบศาสนาเป็นเครื่องควบคุมสัณยชาตญาณให้เป็นไปแต่ในทางสูง” (Buddhadasa, 2006) จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่าหากมนุษย์รู้จักควบคุมสัณยชาตญาณและพัฒนาตนไปสู่เป้าหมายศาสนาแล้วสามารถจะสร้างสันติสุขและสันติภาพในระดับบุคคลได้ เพราะศาสนาช่วยควบคุมกำกับสัณยชาตญาณของความมีตัวตนกล่าวคือตัวกูและของกูได้ทำให้ศาสนิกต่างอยู่ร่วมกันด้วยการฟังฟังอาศัยเปิดใจยอมรับความแตกต่างทางด้านศาสนา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ประเพณีและวัฒนธรรม ด้วยการนำหลักธรรมศาสนามาใช้ในสังคมก่อให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม มีการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเป็นการลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองเป็น การควบคุมบรรเทาและกำจัดความโกรธที่สร้างสันติสุขและสันติภาพในระดับบุคคลได้ (Srisaarn, 1986).

2. สร้างสันติสุขและสันติภาพระดับสังคม

การสร้างสันติสุขและสันติภาพระดับสังคม พุทธทาสภิกขุมองว่าสันติสุขและสันติภาพระดับสังคมจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากระดับปัจเจกบุคคลเสียก่อน เพราะปัจเจกบุคคลเป็นพื้นฐานของสังคม การพัฒนาตนจนเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนานั้นคือ “รักผู้อื่น” จิตที่พัฒนาดีแล้วโดยไม่ถูกครอบงำด้วยความเห็นแก่ตัว หรือยึดติดถ้อยมั่นในตัวกูของกู ย่อมเกื้อกูลต่อการขับเคลื่อนให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างแท้จริง โดยที่ไม่เบียดเบียนชนชาติทำลายกัน ทำให้สังคมเป็นสังคมที่คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างราบรื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกันทำให้เกิดสันติสุขและสันติภาพในระดับสังคมได้ (Buddhadasa, 2006) หากบุคคลไม่มีความเห็นแก่ตัวนั้นสามารถสร้างสิ่งที่ดีที่ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่นนับว่าเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์และประโยชน์ต่อสังคม ช่วยสังคมเดินหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Kamdee, 1998) ในทางตรงกันข้าม ปัญหาต่างๆ ทางสังคมที่เกิดล้วนเกิดจากความเห็นแก่ตัวอันเกิดจากตัณหาที่เป็นสาเหตุทำให้คนมีพฤติกรรมเชิงลบแตกต่างกันไป ที่เป็นภัยคุกคามสันติสุขและสันติภาพ ความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะมีการยึดมั่นถ้อยมั่นในศาสนาของตนอย่างปราศจากสัมมาทิฐิกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง ความแปลกแยกระหว่างศาสนาและทางสังคม

หลักการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุข

1. หลักสัมมาทิฐิ: การสร้างจิตสำนึกใหม่ทางศาสนา

สำหรับหลักสัมมาทิฐิมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาของศาสนิกโดยตรงเพราะหลักสัมมาทิฐิคือความเห็นถูกและเห็นชอบทางศาสนาเป็นการ “สร้างจิตสำนึกใหม่ทางศาสนา” เป็นการ “เปิดใจรับ” ความแตกต่างทางด้านศาสนา โดยไม่มีความยึดมั่นถ้อยมั่นในทิฐิจนกลายเป็นกำแพงปิดกั้นตัวเอง และไม่ปล่อยตัวเองจนกลายเป็นคนไร้จุดยืน เพราะหลักองค์มรรคทั้ง 8 ที่มีความเป็นกลาง ทำให้เกิดผลเชิงบวกต่อการเคารพและมีการ “ยอมรับความหลากหลายและความแตกต่าง” (The Recognition of Pluralism and Differences) เหตุผลเพราะว่าโลกยุคปัจจุบันนี้เป็นโลกแห่งความแตกต่าง (Difference's World) และเป็นโลกแบบพหุนิยม (Pluralism) ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างและหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ชีวทัศน์ โลกทัศน์ อุดมการณ์ การเมือง และวิถีชีวิต (Satha-Anand, 1990) เป็นต้น หลักสัมมาทิฐิในทางศาสนาสามารถทำให้ศาสนิกมีทัศนคติแบบ “ทางสายร่วม” (inclusivism) และ “ทางทุกสาย” (pluralism) ได้โดยปราศจากลักษณะจับผิด หาข้อด้อย และการเหยียดฉันท้เป็นการปรับกระบวนทัศน์ทางศาสนาแล้วคือจิตสำนึกใหม่ทางศาสนา (Ungphakorn, 1985) ในส่วนทางสังคมเป็นสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกส่วนต่างๆ ของสังคมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เมื่อถึงระดับโลก ก็นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทุกศาสนาล้วนนำมนุษย์ไปสู่ความจริง ความดี ความงาม โดยแก่นแท้ของศาสนาแต่ละศาสนาล้วน “สอนคนให้เป็นคนดี” เพราะฉะนั้นจึงควรให้ค่าแก่คนอื่นเท่ากับเรา ไม่ควรดูหมิ่นดูแคลนคนอื่นที่มีวิถีชีวิตแตกต่างไปจากเรา

2. หลักเมตตาธรรม: โลกทั้งผองพี่น้องกัน

หลักเมตตาธรรมเป็นหลักคำสอนที่มีปรากฏในทุกศาสนาที่สอนให้ศาสนิกได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข เพราะสังคมมนุษย์มีความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันที่ขาดไม่ได้คือความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ศาสนิกทุกคนทำได้ (Buddhadasa, 2006) เพียงแต่แสดงความเมตตาคือความรักและกรุณาคือความสงสารต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันโดยการช่วยเหลือกันและกัน (Phra Dussadee Methangkuro, 1998) ความรักและความมีน้ำใจนั้นมีความชัดเจนอยู่ในตัวว่าเป็นสิ่งที่อยู่ตรงกันข้ามกับความเห็นแก่ตัวและความอิจฉาริษยา คนที่อิจฉาริษยาคนอื่นย่อมปรารถนาที่จะเห็นความล้มเหลวของผู้ที่ได้ดีกว่า แต่คนมีน้ำใจนั้นเมื่อเห็นคนอื่นได้ดีกว่าจะมีมุทิตาและจะ แสดงความยินดีด้วยอย่างจริงใจ สำหรับที่มีเมตตาและกรุณาจะนึกถึงผู้อื่นและพยายามช่วยผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่า ผู้มีน้ำใจจึงเป็นที่รักและเป็นที่ต้องการของคนทั่วไป ดังนั้น แม้มนุษย์จะมีความแตกต่างกันทางด้านศาสนา แต่ด้วยความมีเมตตาและกรุณาต่อกันและกันจึงทำให้รู้สึกว่าคุณคนคือ “ครอบครัวเดียวกัน” หรือ “โลกทั้งผองพี่น้องกัน” (Chiengkul, 2010) ศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุดและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งที่สุดและช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกันช่วยขจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นเป็นรากฐานแห่งความสามัคคีและเสริมสร้างสันติสุข (Phra Brahmamagunabhorn (P.A. Payutto, 2012)

บทสรุป

สำหรับปณิธานข้อที่ 2 คือ การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาตามมุมมองของพุทธศาสนิกชนมีปัญหาและอุปสรรค 2 อย่าง คือ 1) การมีอคติคือการมีความลำเอียงทางศาสนาและการมีอุปาทานคือการนับถือศาสนาที่ตนนับถือด้วยอุปาทานทำให้ศาสนิกมีความยึดมั่นถือมั่นและความโน้มเอียงทางด้านศาสนาที่ตนนับถืออย่างสุดโต่งอันจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนา และ 2) 3 ก. กิณ กาม และเกียรติ ทั้ง 3 ก.เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความหลงระเห็จเพิลิดเพิลินอยู่ในรูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัสเกิดจากการมุ่งตอบสนองกิเลสตัณหาจนกลายเป็นทาสของกิณ กาม และเกียรติ การมีอคติและอุปาทานตลอดจน 3 ก. กิณ กาม และเกียรติทั้งหมดเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ในส่วนของจุดร่วมทางศาสนาโดยศาสนาทุกศาสนาต่างมีหลักคำสอนอันเปี่ยมหมายการทำความเข้าใจระหว่างศาสนามี 2 อย่างคือ 1) การทลายความเห็นแก่ตัว หลักคำสอนในศาสนาแต่ละศาสนาต่างมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือการทลายความเห็นแก่ตัวในการนับถือศาสนาของศาสนิก การทลายความเห็นแก่ตัวทำให้ศาสนิกมีจิตใจที่มีความรักและความเมตตาต่อกันและกันไม่มีการแบ่งแยกระหว่างเพื่อนต่างศาสนา และ 2) การสร้างสันติสุขระดับบุคคลโดยทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมทางกายและวาจาที่มีความเป็นปกติและมีความเรียบร้อยโดยการไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนและสังคม เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในแต่ละศาสนาคือการสร้างสันติสุขทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ในส่วนของหลักพุทธธรรมในการทำความเข้าใจระหว่างศาสนามี 2 อย่างคือ 1) หลักสัมมาทิฐิคือการสร้างจิตสำนึกใหม่ทางศาสนาด้วยการมีความเห็นอย่างถูกต้อง 2) หลักเมตตาธรรมคือการมีความรักที่บริสุทธิ์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หลักพุทธธรรมดังกล่าวเอื้อต่อการทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างศาสนาและสามารถสร้างสันติสุข

ในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาในสังคมไทยได้ เพราะแก่นแท้หรือเนื้อในของแต่ละศาสนาต่างมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกันคือการสอนให้ศาสนิก “ทะลายความเห็นแก่ตัว” และสอนให้ศาสนิกนั้น “เป็นคนดี” หัวใจสำคัญของศาสนา คือ “การยอมรับในความแตกต่าง” ระหว่างศาสนาของเพื่อนมนุษย์ จนสามารถนำไปสู่การสร้างสันติสุขทางสังคมได้ จะเห็นว่านิทานข้อที่ 2 คือ การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาที่พุทธศาสนิกชนได้มีความพยายามนำเอาแนวความคิดที่เป็นรากฐานของฝ่ายศาสนาทุกศาสนามาเชื่อมโยงกันทำให้ผู้อื่นที่นับถือศาสนาต่างๆ เกิดความเข้าใจต่อศาสนาที่ตัวเองนับถือ ทำให้เกิดการเข้าถึง “แก่นแท้” ในความเป็นศาสนาจนทำให้เกิด “ความสมานฉันท์ในทางศาสนา” และสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมได้

References

- Anand, S. (1990). *Alternative challenge: violence and none violence*. Bangkok: Komolkeemthong Foundation.
- Kamdee. (1998) .*Theology*. Bangkok: Kasetsart University Press.
- Phra Dusadee Methangkuro. (1998). *Social Developmentt From the point of view of Buddhadasa*. Bangkok: Komolkeemthong Foundation.
- Phra Dhammapitaka . (P.A. Payutto). (2002). *Threat of Buddhism in Thailand*. Bangkok: Bangkok: sahadhammika Press.
- _____. (P.A. Payutto). (1998). *Human Rights' Social Harmony or Social disintegration*. Bangkok: sahadhammika Press.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2012). *Importance of Buddhism as national religion*, Bangkok: Sahadhammika.
- Buddhadasa. (2006) . *The three wishes of Buddhadasa Bhikku* . Bangkok: Sukkhapabjai Press.
- _____. (1970). *Politics is Dhamma*. Bangkok: Arunvittaya Press.
- _____. (2005). *Happiness*. Bangkok: Sukkhapabjai Press.
- _____. (2006). *Dhammic Socialism*. Bangkok: Sukkhapabjai Press.
- _____. (2006). *60 years of king on Reigning and 100 years of Buddhadasa*. Bangkok: Charenwit Press.
- _____. (1888) *World Peace*. Surat Thani : Dhammadana Foundation .
- Amornvarapipat. (2017). *Lifestyle' Five Religious in Thailand*. Bangkok: mcu. Press.
- Dokbue. (2006) *Comparative Religions*. Bangkok: burapasarn Press.
- Jandang . (2018) *Development Quality of Life According to Religion*. Bangkok: O.S Printing House Press.
- Promta. (2003). *Man and Religions*. Bangkok: Siam Press.

- _____. (2003). *Buddhist Philosophy Man Society and Athical Issues*. Bangkok: Siam Press.
- Samukkarn. (1996). *Belief and Religions in Thai Society Social Analysis – Anthropology*. Bangkok: Odian Store Press.
- Ungphakorn. (1985). *Santi Pracha Dhamma*. Bangkok: Komolkeemthong Foundation.
- Srisaam . (1986). *Education Administration for Peace*. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Vetsuvan . (2006) . *Important person Buddhadasa of Thai and World*. Bangkok: Arunvittaya Press.